บทที่ 2
หลักการ และทฤษฎี

การคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการเพาะปลูกข้าว เพราะการได้เมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกที่ดีและมีคุณภาพจะส่งผลถึงปริมาณผลผลิตหลังจากการเก็บเกี่ยว คณะผู้จัดทำจึงคิดค้น เครื่องเก็บและคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกให้ดีกว่าแบบเดิม ซึ่งใช้ระยะเวลานานและแรงงานคนที่มาก ในการผลิตเครื่องเก็บและคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกนั้น ต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีหลายอย่าง เพื่อช่วยสนับสนุนให้ได้เครื่องเก็บและคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกที่มีคุณภาพ อาทิเช่น หลักการออกแบบชิ้นส่วนเครื่องจักรกล ความรู้ทางด้าน เครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น

2.1 ทฤษฎีเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก

เมล็ดข้าวปลูก คือ เมล็ดข้าวเปลือกที่ผ่านการคัดแยกเอาวัสดุหรือสิ่งสกปรก เช่น แกลบ เศษฟางออก โดยเมล็ดข้าวเปลือกที่เหลือจะมีขนาดและน้ำหนักที่เหมาะสมแก่การการเพาะปลูก จึงเรียกเมล็ดข้าวเปลือกเหล่านั้นว่า เมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก

โดยส่วนใหญ่ข้าวเจ้าที่นิยมเพาะปลูกภายในประเทศไทยจะเป็น เมล็ดข้าวเปลือกพันธุ์ชัยนาท 1

2.1.1 ขนาดของเมล็ดข้าวเปลือก

ในการศึกษาเรื่องของขนาดเมล็ดข้าวเปลือก ได้มีการวัดขนาดทางพฤกษศาสตร์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละชนิดโดยเฉลี่ยเป็นข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ขนาดทางพฤกษศาสตร์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละชนิด

พันธุ์ข้าว	ขนาดทางพฤกษศาสตร์ (มิลลิเมตร)			
	หนา	ยาว	กว้าง	น้ำหนัก (กรัม) /1000 เมล็ด
ข้าวเจ้าพันธุ์ชัยนาท 1	1.77	10.43	2.30	29.24

(ที่มา: อรอนงค์ นัยวิกุล, ข้าว:วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547)

2.1.2 สัดส่วนของโครงสร้างเมล็ดข้าว

โครงสร้างของเมล็ดข้าวประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ แกลบ และข้าวกล้อง เมื่อเปรียบเทียบส่วนต่างๆ ของเมล็ดข้าวจากน้ำหนักเมล็ดข้าว(ข้าวเปลือก) 100% จะเป็นส่วนที่เป็นแกลบประมาณ 20 % และข้าวกล้อง 80% [1]

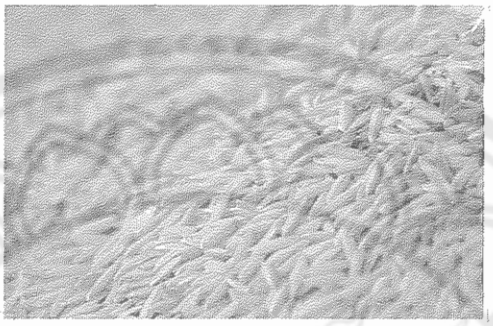

รูปที่ 2.1 รูปข้าวเปลือก

(ที่มา: อรอนงค์ นัยวิกุล, ข้าว:วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547)

2.2 ทฤษฎีการขนถ่ายแบบสกรู

สกรูขนถ่าย เป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญต่อการขนส่ง ซึ่งสามารถลำเลียงวัสดุได้มากมายหลายประเภท มีความสามารถในการไหลดี การทำงานของสกรูขนถ่ายเป็นแบบสกรูเกลียว (Screw Helix) ที่ติดตั้งอยู่กับเพลาหรือท่อตรงกลาง หมุนอยู่ภายในรางหรือท่อที่อยู่กับที่ ผลักดันวัสดุไปตามส่วนล่างและด้านข้างเฉือนวัสดุในช่องว่างแนวรัศมีระหว่างเกลียวกับราง การนำสกรูขนถ่ายไปใช้งานต่าง ๆ ต้องศึกษาปัจจัย 2 ประการคือ

1. คุณสมบัติของวัสดุที่จะขนถ่าย
2. การใช้งานในลักษณะพิเศษ ถ้าใช้สกรูขนถ่ายจะได้เปรียบกว่า

2.2.1 ประเภทของใบเกลียวสกรู (Types of screw flights)

ใบเกลียวของสกรูขนถ่ายมี 2 แบบ คือ

1. แบบขดเกลียว (Helicoid Flights) ใบสกรูทำเป็นแท่งแบนขดอย่างต่อเนื่องซึ่งขอบนอกของใบสกรูจะบางกว่าขอบใน

2. แบบท่อน (Sectional Flights) ใบสกรูทำจากแผ่น Disc แบนและความหนาของใบสกรูสม่ำเสมอกัน แต่ละแผ่นจะมีความยาวมากกว่า 1 ระยะ Pitch เล็กน้อย นำมาต่อกันบนท่อท่อนหนึ่งแล้วเชื่อมต่อกันโดยไม่ทาบ (Butt Welding)

2.2.2 **การขนถ่ายของสกรูขนถ่ายมุมชันขึ้น**

การขนถ่ายขึ้นมุมชันนั้นเป็นการส่งถ่ายขึ้นที่สูงกว่าแนวระดับ ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ลดลงไป เช่น อัตราการขนถ่ายสูงสุดจะลดลงเมื่อมีการเพิ่มมุมขึ้น

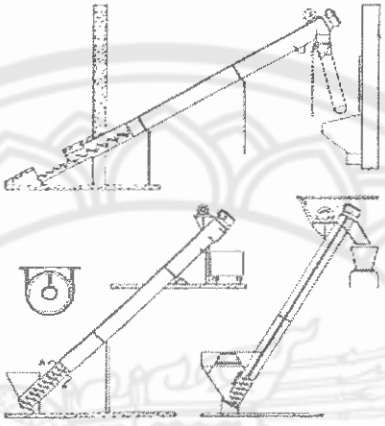

รูปที่ 2.2 การออกแบบสกรูขนถ่ายมุมชันขึ้นแบบต่าง ๆ
(ที่มา : ผ.ศ.พรชัย จงจิตรไพศาล, เทคโนโลยีขนถ่ายวัสดุ)

2.2.3 **การพิจารณาในการออกแบบ**

การออกแบบอุปกรณ์ขนถ่ายวัสดุ จะขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของวัสดุที่จะขนถ่าย และหลักการทำงานของอุปกรณ์ขนถ่ายวัสดุชนิดต่างๆ ข้อสำคัญในการออกแบบของอุปกรณ์ขนถ่ายวัสดุใดๆ ก็คือ ความรู้ความเข้าใจถึงทิศทางที่วัสดุจะไหลผ่านและผลกระทบอื่นๆ ต่อการไหลของวัสดุ

การออกแบบควรกำหนดอัตราการขนถ่ายวัสดุเชิงปริมาตร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของวัสดุขณะขนถ่าย ดังนั้นการกำหนดอัตราขนถ่ายวัสดุสูงสุดควรกำหนดจากความหนาแน่นของวัสดุในขณะขนถ่าย

2.2.4 **การแบ่งประเภทของวัสดุ**

ประเภทที่ 1 วัสดุเบา ไหลได้ดี ไม่มีความคม เช่นเมล็ดข้าวสาลี ฝักข้าวโพด รหัสวัสดุของ CEMA คือ A15, A25, B15, B25, C15, C25

ประเภทที่ 2 วัสดุที่ไม่มีความคม คุณสมบัติการไหลน้อยกว่าประเภท 1 เช่น แป้ง อบขนมปัง ถ่านหินบดละเอียด รหัสวัสดุ A35, A45, B35, B45, C35, C45, D25, D35, D45, E15, E25, E35, E45

ประเภทที่ 3 คุณสมบัติการไหลคล้ายแบบประเภทที่ 2 แต่มีความคมของวัสดุมากกว่า ต้องการความเร็วรอบของสกรูต่ำ เช่น ขี้เถ้าแห้ง ปูนซีเมนต์ เกลือ ถ่านไม้ รหัสวัสดุคือ A16, A26, A36, A46, B26, B46, B36, C16, C26, C36, C46, D16, D26, D36, D46, E16, A36, A46

ประเภทที่ 4 วัสดุมีความคม และคุณสมบัติการไหลไม่ดี เช่น เถ้าถ่านหิน กากถ่านหิน รหัสวัสดุ คือ A17, A27, A37, A47, B17, B27, B37, B47, C17, C27, C37, C47, D17, D27, D37, D47, E17

2.2.5 ข้อจำกัดเกี่ยวกับขนาดของวัสดุ

ขนาดของสกรูขนถ่ายไม่เพียงแต่จะขึ้นอยู่กับ อัตราขนถ่ายที่ต้องการ แต่ยังขึ้นอยู่กับขนาด และขนาดที่สัมพันธ์กันของวัสดุที่จะขนถ่าย ขนาดของก้อนวัสดุจะสัมพันธ์กับขนาดมิติสูงสุดของอนุภาค

คุณสมบัติของก้อนวัสดุก็มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย วัสดุบางชนิดมีก้อนแข็งไม่แยกตัวขณะขนถ่ายผ่านสกรูขนถ่าย ในกรณีพิเศษเหล่านั้น ต้องกำหนดขนาดเป็นพิเศษเพื่อขนถ่ายวัสดุก้อนนี้ วัสดุอื่น ๆ เป็นก้อนที่แตกตัวได้ง่ายในสกรูขนถ่ายไม่ต้องมีข้อจำกัดเรื่องขนาดก้อนวัสดุ ขนาดก้อนวัสดุ แบ่งสามารถเป็น 3 ช่วงดังนี้

1. วัสดุก้อนผสมกับวัสดุละเอียด มีวัสดุก้อนใหญ่สุดถึงขนาดครึ่งหนึ่งของขนาดใหญ่สุดไม่เกิน 10% และ 90% เป็นวัสดุก้อนเล็กกว่าครึ่งหนึ่งของขนาดใหญ่สุด (เรียกว่า 10% lump)

2. วัสดุก้อนผสมกับวัสดุละเอียด มีวัสดุก้อนใหญ่สุด ถึงขนาดครึ่งหนึ่งของขนาดใหญ่สุดไม่เกิน 25% และ 75% เป็นวัสดุก้อนเล็กกว่าครึ่งหนึ่งของขนาดใหญ่สุด (เรียกว่า 25 % lump)

3. วัสดุก้อนผสมอย่างเดียว ซึ่งมีวัสดุขนาดใหญ่สุด ถึงขนาดครึ่งหนึ่งของขนาดใหญ่สุดไม่เกิน 95% และ 5% หรือน้อยกว่าเป็นวัสดุก้อนเล็กกว่าหนึ่งในสิบของขนาดใหญ่สุด (เรียกว่า 95 % lump)

อัตราการขนถ่ายวัสดุของสกรูขนถ่ายวัสดุหรือสกรูป้อนวัสดุ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. **รูปทรงของใบสกรู**
2. **ความเร็วของสกรู**
3. **มุมลาดเอียงในราง**
4. **รูปร่างของราง**

5. คุณสมบัติของวัสดุในการขนถ่าย

6. ความเสียดทานระหว่างใบสกรูกับราง

สกรูขนถ่ายวัสดุส่วนใหญ่จะวัดปริมาณวัสดุจากอุปกรณ์ที่จ่ายวัสดุให้สกรูขนถ่ายวัสดุ ปริมาณวัสดุในรางสกรูจะขึ้นอยู่กับพื้นที่หน้าตัดของสกรูขนถ่ายวัสดุ ซึ่งจะถูกจำกัดไว้ไม่ให้เกิน 45% ของพื้นที่หน้าตัดราง เพื่อป้องกันวัสดุเข้าไปทำความเสียหายกับแบริ่ง และปริมาณวัสดุบนพื้นที่หน้าตัดจะลดลงอีกถ้าวัสดุมีความคมมากขึ้น

2.2.6 **การคำนวณหาอัตราการขนถ่ายวัสดุ**

การคำนวณหาอัตราการขนถ่ายวัสดุของสกรูขนถ่ายวัสดุ สามารถหาได้จากรูปแบบการขนถ่ายวัสดุในการหมุนในราง จะทำให้วัสดุเคลื่อนที่ไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องในรางของสกรูขนถ่ายวัสดุ วัสดุจะเคลื่อนที่ด้วยความเร็วเฉลี่ยเท่ากับความเร็วรอบของสกรูที่กำลังหมุนอยู่ในหนึ่งรอบการเคลื่อนที่ของสกรูจะเคลื่อนที่ไปได้หนึ่งเท่าของระยะพิตช์ ทำให้ความเร็วเฉลี่ยในการขนถ่ายวัสดุและความเร็วรอบของสกรูเป็นดังนี้ [2]

$$V = PN \tag{2.1}$$

โดย V = ความเร็วเฉลี่ยในการขนถ่ายวัสดุ

P = ระยะพิตช์สกรู

N = ความเร็วรอบของสกรูขนถ่ายวัสดุ

ดังนั้นอัตราการขนถ่ายวัสดุเชิงปริมาตร จะสามารถคำนวณได้จาก

$$m_s = P = \frac{(p_f + p_m + p_v)F_o}{\eta}\eta = \frac{\rho_b \pi (D^2 - d^2)kpN}{4} \tag{2.2}$$

โดย D = ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของใบสกรู

d = ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของเพลาสกรู

ρ_b = ความหนาแน่นของวัสดุ

K = แฟคเตอร์ความเต็มราง

โดยค่าแฟคเตอร์ความเต็มรางนำไปใช้กับชนิดของวัสดุดังนี้

ประเภทที่ 1 แฟคเตอร์ความเต็มราง (K) = 0.45

ประเภทที่ 2 แฟคเตอร์ความเต็มราง (K) = 0.30

ประเภทที่ 3 แฟคเตอร์ความเต็มราง (K) = 0.30

ประเภทที่ 4 แฟคเตอร์ความเต็มราง (K) = 0.15

กำลังขับของสกรูขนถ่ายวัสดุโดยทั่วไปแล้วอาจแบ่งเป็นสามส่วนดังนี้

1. กำลังขับสำหรับสัมประสิทธิ์ความเสียดทานต่างๆของชิ้นส่วนสกรูขนถ่ายวัสดุที่เคลื่อนที่

2. กำลังขับสำหรับขนถ่ายวัสดุ

3. กำลังขับสำหรับการยกวัสดุขึ้นตามแนวดิ่ง

$$P_f = 75.7LND^{1.7} \tag{2.3}$$

โดย P_f = กำลังขับสำหรับสัมประสิทธิ์ความเสียดทาน (Watt)

L = ความยาวสกรูขนถ่ายวัสดุ (m)

N = ควาเร็วรอบของเพลาสกรู (Hz)

D = ขนาดเส้นผ่านศูนกลางใบสกรู (m)

$$P_m = F_f F_p F_m m_s g L \tag{2.4}$$

โดย P_m = กำลังขับสำหรับขนถ่ายวัสดุ (watt)

F_f = แฟกเตอร์ใบสกรู

F_p = แฟกเตอร์ใบพัด

F_m = แฟกเตอร์วัสดุ

$$P_v = m_s g H \tag{2.5}$$

โดย P_v = กำลังขับสำหรับการยกวัสดุขึ้นตามแนวดิ่ง (Watt)

H = ระยะทางในแนวดิ่ง (m)

ดังนั้นกำลังขับรวมสำหรับสกรูขนถ่ายวัสดุ สามารถคำนวณได้จากการรวมกำลังขับทั้งสามประเภทเข้าด้วยกัน และคูณด้วยแฟกเตอร์กำลังขับ (Overload factor , F_o) และประสิทธิภาพการส่งกำลังขับ (h)

$$P = \frac{(P_f + P_m + P_v)F_o}{\eta} \qquad (2.6)$$

โดย P = กำลังขับรวม (Watt)

F_o = แฟกเตอร์กำลังขับ ถ้า $P_f + P_m$ มีค่ามากกว่า 4 kw ให้ใช้ค่า F_o = 1.0

η = ประสิทธิภาพการส่งกำลังขับ (โดยทั่วไปมีค่า 0.85-0.95)

2.3 ทฤษฎีสายพาน

สายพาน เป็นชิ้นส่วนเครื่องจักรกลประเภทฉุดดึง สายพานจะทำหน้าที่ส่งถ่ายโมเมนต์หมุนการเคลื่อนที่ระหว่างเพลาตั้งแต่ 2 เพลาขึ้นไป ด้วยความเร็วรอบและระยะห่างที่ต่างกันได้ สายพานและพูลเล่ย์แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

2.3.1 สายพานลักษณะส่งกำลังด้วยแรง

จะส่งถ่ายโมเมนต์ด้วยความเสียดทาน (Friction) ระหว่างล้อสายพานและสายพาน ส่วนการทำให้สายพานตึงนั้นจะได้จากการ กำหนดให้มีความยาวสายพานที่ถูกต้อง ด้วยการขยายระยะห่างระหว่างแกนเพลา เช่นให้มอเตอร์ขับยึดอยู่ในรางเลื่อนได้หรือบนแท่นเอียงปรับขึ้นลงหรือใช้ลูกกลิ้งกดสายพานด้านหย่อน (ขณะส่งกำลัง) ให้อยู่ใกล้ด้านล้อพูลเล่ย์ (Pulley) ที่มีขนาดเล็กกว่า เพื่อให้มีการโอบของสายพานเพิ่มมากขึ้น ยิ่งทำให้การส่งกำลังได้มากขึ้น

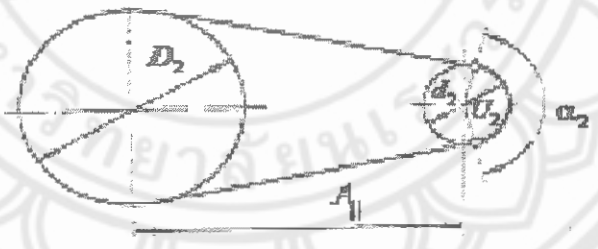

รูปที่ 2.3 แสดงมุมโอบ a_2 ที่ล้อพูลเล่ย์เล็ก

(ที่มา : มานพ ตันตระบัณฑิตย์ และคณะ, ชิ้นส่วนเครื่องกล, 2540)

2.3.2 สายพานแบน (Flat belt)

ใช้สำหรับถ่ายทอดกำลังระหว่างเพลาผิวเกลี้ยงได้ระหว่าง 0.1 กิโลวัตต์ ถึง 4,000 กิโลวัตต์ **ความเร็วรอบของล้อได้สูงถึง** 200,000 **รอบต่อนาที และความเร็วของสายพานได้ถึง** 100 เมตรต่อนาที โครงสร้างของสายพานแบนที่ใช้กันทั่วไปมี 3 แบบ คือ

1. **สายพานแบบหุ้มตัว** (Fold edge) **ใช้เส้นใยทอเป็นแถบห่อแผ่นยางสลับกันโดยใช้กาวยึดติดสายพานเมื่อใช้งานต้องต่อปลายทั้ง** 2 **ข้างเข้าด้วยกัน ตัวสายพานถูกห่อไว้โดยรอบตัว**

เพื่อป้องกันความเปลี่ยนแปลงของความชื้นในอากาศ และอุณหภูมิแวดล้อม และช่วยลดความสึกหรอเนื่องจากการเสียดสีระหว่างสายพานกับผิวล้อพูลเลย์

2. สายพานแบบชั้น (Cord) เป็นสายพานที่นำเส้นเชือกที่มีขนาดต่างกันแต่ละชนิดขดเป็นวงเดียวกันและยึดติดกันและต่อกันเป็นกันด้วยยาง แล้วนำแต่ละวงมาผนึกกันเป็นชั้นๆ ด้วยกาวยาง สายพานแบบนี้สร้างเป็นวงสำเร็จไม่มีรูปไม่มีรอยต่อ จะมีขนาดความยาวระบุจากโรงงานผลิต เนื่องจากใช้กาวยางผนึกติดกันเป็นชิ้นๆ การใช้งานจึงไม่สมควรใช้กับพูลเลย์ซึ่งมีวงกลมเล็กและล้อขึงสายพาน

3. สายพานแบบหล่อ (Row edge) เป็นสายพานที่วิวัฒนาการของกรรมวิธีการผลิตสำเร็จรูปเส้นเชือกแต่ละชนิดและขนาดถูกนำมาทอเป็นแถบและวงวางซ้อนสลับกับยางโดยไม่มีรอยต่อ แล้วนำมาหล่อติดกันเป็นชั้นเดียวโดยการใช้การใช้ความร้อน สายพานแบบหล่อนี้จะโค้งตัวดีเหมาะสำหรับใช้กับพูลเลย์ล้อเล็กๆ ได้และสามารถรับแรงดึงได้สูง

2.3.3 **สายพานลิ่ม** (V-BELT)

สายพานลิ่มที่ลักษณะคล้ายกับสายพานแบน คือ ใช้เส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์วงแหวนเป็นแกนแรง และห่อหุ้มด้วยยางหรือวัสดุเดียวกับแกน สายพานลิ่มมีรูปหน้าที่ตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ด้านข้างหน้าทั้งสองเอียงสอบเข้าหากันทำมุม 38 ถึง 44 องศา สายพานลิ่มส่งถ่ายกำลังด้วยพูลเลย์ ผิวเกลี้ยงเป็นร่อง สายพานลิ่มยังแบ่งชนิดออกไปตามลักษณะงาน

1. สายพานลิ่มปกติ เป็นสายพานที่ใช้งานกันโดยทั่วไปกับเครื่องจักรกลธรรมดา ที่ใช้ความเร็วรอบไม่มากนัก ทำด้วยแผ่นยางสลับกับผ้าใบเป็นชั้นๆ

2. สายพานลิ่มร่วม เป็นสายพานที่สร้างลิ่มหลายลิ่มมารวมกันในเส้นเดียว ปัจจุบันนิยมใช้มาก สายพานแบบนี้จะมีแผ่นปิดยางสังเคราะห์ จึงเหมาะสมกับงานที่มีงานถ่ายเทโมเมนต์หมุนที่ไม่สม่ำเสมอ และระยะห่างระหว่างแกนเพลามากๆ

3. สายพานลิ่มแหลม เป็นสายพานลิ่มเช่นกันแต่ละลิ่มจะแหลม สามารถกระจายแรงตามแนวรัศมีไปยังแผ่นปิดด้านบนสายพานอย่างสม่ำเสมอตลอดหน้ากว้าง จึงเหมาะใช้กับแกนเพลาที่มีระยะห่างมากๆ และรับแรงสูง

2.3.4 พูลเลย์สายพานแบน

พูลเลย์สายพานแบน เป็นพูลเลย์ที่ใช้คู่กับสายพานแบนทำจากเหล็กหล่อ เหล็กกล้า โลหะเบา พลาสติก หรือไม้ บนผิวล้อที่สัมผัสกับสายพานจะต้องลื่นมิเช่นนั้นจะทำให้สายพานสึกหรอเร็วมาก โดยให้มีความหยาบของผิวอยู่ระหว่าง 4 ถึง 10 Um พูลเลย์แบบรูปโค้งและพูลเลย์แบบถอดแยกได้เป็น 2 ชิ้นได้ ดังรูป

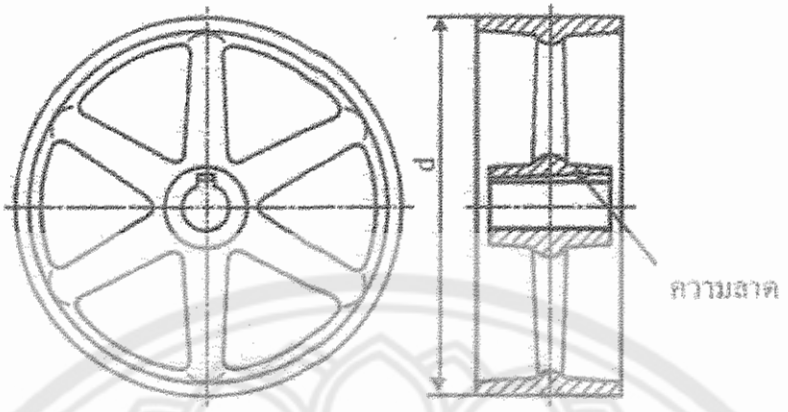

รูปที่ 2.4 ลักษณะโครงสร้างของพูลเลย์สายพานแบน
(**ที่มา** : มานพ ตันตระบัณฑิตย์ และคณะ, ชิ้นส่วนเครื่องกล, 2540)

2.3.5 พูลเลย์สายพานลิ่ม

ตามมาตรฐานของ DIN 2217 พูลเลย์ สายพานที่ลิ่มจะแบบร่องเดียวหรือหลายร่อง มุมรวมของร่องล้อพูลเลย์สายพานลิ่มเท่ากับ 32 องศา 34 ลิปดาและ 38 องศา โดยล้อพูลเลย์ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางโตกว่า จะมีมุมร่องล้อพูลเลย์ที่โตกว่า ร่องล้อพูลเลย์จะมีการผลิตให้สายพานที่สวมประกอบแล้วไม่เลยพ้นจากขอบร่องล้อ และจะต้องไม่จมอยู่ในร่องล้อ

การบำรุงรักษาสายพาน

สายพานที่ทำจากหนังเมื่อใช้งานไปนาน ๆ ผิวสัมผัสจะเกิดเป็นมัน ซึ่งอาจเกิดจากการตึงสายพานไม่เพียงพอ ทำให้เกิดการลื่นไถลนั้น ห้ามนำมาทาเรซินเด็ดขาด เพราะเรซินทุกชนิดจะทำให้สายพานเสียหาย สายพานหนังที่มีผิวสัมผัสมัน จะนิยมใช้น้ำสบู่พออุ่นและแปรงขัดออก (ห้ามใช้แปรงลวดที่แข็งและคม) หลังจากปล่อยให้แห้งแล้วนำมาทาด้วยน้ำมันสัตว์หรือน้ำมันพืชหรือจาระบี ปล่อยทิ้งไว้ให้ซึมเข้าไปในสายพาน (ทำให้สายพานอ่อนตัว) หลังจาก 2 ชั่วโมง หากยังมีเศษน้ำมันหรือจาระบีที่สายพานไม่สามารถดูดซึมต่อไปแล้วให้ใช้ผ้าเช็ดออกให้แห้ง [3]

2.4 ทฤษฎีการคัดแยก

การคัดแยก (Sorting) หมายถึง การคัดเอาวัสดุที่มีลักษณะเฉพาะเหมือนกันออกจากวัสดุที่มีคุณลักษณะต่างกัน ตัวอย่างเช่น เมล็ดข้าวเปลือกซึ่งจะทำการแยกจากวัสดุสิ่งเจือปน เช่น เศษฟางออกจากข้าวเปลือกวัสดุพวกเศษฟางนี้เรียกว่าสิ่งเจือปน (Contaminations) ในขณะที่ข้าวเปลือกหรือวัสดุส่วนใหญ่ เรียกว่า ส่วนบริสุทธิ์ (Purity)

คุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการคัดแยกเมล็ดข้าว ได้แก่

1. **ขนาด** (Size)

2. **รูปร่างหรือลักษณะทางเรขาคณิตของผลผลิต** (Shape or geometry of product)

3. **ความหนาแน่น** (Density)

4. ลักษณะของผิวสัมผัส (Surface texture)

5. คุณสมบัติทางกลของวัสดุ (Mechanical properties)

6. คุณลักษณะทางไฟฟ้าของวัสดุ (Electrical properties)

7. คุณลักษณะอื่น ๆ เช่น น้ำหนัก สี สัมประสิทธิ์ความเสียดทาน เป็นต้น (Other miscellaneous items, such as weight, color, coefficient of friction)

2.4.1 ประสิทธิผลของการคัดแยก (Effectiveness of separation)

ประสิทธิผลของการคัดแยก (Effectiveness of separation) สำหรับการวิเคราะห์และประเมิน การทำงานของระบบคัดแยกวัสดุสิ่งเจือปนออกจากวัสดุที่ต้องการ ซึ่งระบบก่อนทำการคัดแยก จะประกอบด้วยวัสดุ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วน Q1 และ Q2 คุณภาพของระบบการคัดแยกจะขึ้นอยู่กับความบริสุทธิ์ของวัสดุในแต่ละส่วนเมื่อ

W_T = น้ำหนักรวมของส่วนผสมทั้งหมด

W_1 = น้ำหนักของวัสดุที่แยกส่วน 1

W_2 = น้ำหนักของวัสดุที่แยกส่วน 2

q_1 = น้ำหนักของวัสดุ Q_1 ที่เหลืออยู่ในวัสดุที่แยกส่วน 2

q_2 = น้ำหนักของวัสดุ Q_1 ที่เหลืออยู่ในวัสดุที่แยกส่วน 1

Q_1 = น้ำหนักของข้าวที่อยู่ในส่วนช่องคัดแยกสิ่งเจือปน

Q_2 = น้ำหนักของข้าวที่อยู่ในส่วนช่องเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเปลือกหลังผ่านการคัดแยก

ในกรณีนี้ ความบริสุทธิ์ ประสิทธิภาพการแยก และคุณภาพการคัดแยกในแต่ละส่วนสามารถหาได้จากสมการ ดังนี้

$$P_{11} = \frac{W_1 - q_2}{W_1} = 1 - \frac{q_2}{W_2} \qquad (2.7)$$

$$P_{22} = \frac{W_2 - q_1}{W2} = 1 - \frac{q_1}{W_2} \qquad (2.8)$$

โดย P_{11} = ความบริสุทธิ์ของวัสดุที่แยกส่วน 1

P_{22} = ความบริสุทธิ์ของวัสดุที่แยกส่วน 2

$$Fr_1 = \frac{W_1}{W_T} \quad (2.9)$$

$$Fr_2 = \frac{W_2}{W_T} \quad (2.10)$$

โดย Fr_1 = ประสิทธิภาพการคัดแยกของส่วน 1

Fr_2 = ประสิทธิภาพการคัดแยกของส่วน 2

$$Ex_{11} = \frac{W_1 - q_2}{Q_1} = \frac{P_{11}W_1}{Q_1} = P11\frac{W_1}{Q_1} = P11\frac{\frac{W_1}{W_T}}{\frac{Q_1}{W_T}} = P11\frac{Fr_1}{a_1} \quad (2.11)$$

$$Ex_{22} = \frac{W_2 - q_1}{Q_1} = \frac{P_{22}Fr_2}{a_2} \quad (2.12)$$

โดย Ex_{11} = คุณภาพการคัดแยกในส่วน 1

Ex_{22} = คุณภาพการคัดแยกในส่วน 2

$$a_1 = \frac{Q_1}{W_T} \quad (2.13)$$

$$a_2 = \frac{Q_2}{W_T} \quad (2.14)$$

ประสิทธิผลในการคัดแยก (Overall effectiveness, η) สามารถหาได้จากสมการ

$$\eta = \left(Fr_1 \frac{P_{11} - a_1}{1 - a_1} + Fr_2 \frac{P_{22} - a_2}{1 - a_2} \right) x100(\%) \quad (2.15)$$

ในกรณีที่วัสดุผสมกันอยู่ n ส่วน สามารถหาได้จากสมการ

$$\eta = \sum_{i=1}^{n} Fr_i \frac{P_{ii} - a_i}{1 - a_i} \quad (2.16)$$

2.5 ตะแกรงคัดแยกเมล็ดข้าว

ตะแกรงคัดแยกเมล็ดข้าวจะมีลักษณะโยกไปมา เพื่อทำให้ข้าวเปลือกสั่นและกระจายตัวไหลลงสู่ตะแกรง สิ่งสกปรกที่มีขนาดใหญ่กว่ารูตะแกรง เช่น เศษฟาง หญ้า หิน และอื่นๆก็จะค้างอยู่บนตะแกรงชั้นนั้น ส่วนเมล็ดข้าวและสิ่งที่เล็กกว่าก็จะตกลงไปสู่ตะแกรงอีกชั้นหนึ่งที่มีรูตะแกรงที่มีขนาดเล็กกว่าเมล็ดข้าวเปลือกก็จะทำให้ข้าวเปลือกค้างอยู่บนตะแกรงชั้นนี้ส่วนสิ่งสกปรกที่เล็กกว่าเมล็ดข้าวก็จะถูกส่งออกไปสู่ด้านนอก ในขณะที่วัสดุเจือปนที่มีขนาดเท่ากับเมล็ดข้าวเปลือกแต่น้ำหนักมากกว่าจะคัดแยกโดย ใช้วิธีการแยกด้วยความโน้มถ่วง (Specific gravity separator) โดยตะแกรงที่มีรูขนาดเล็ก สิ่งเจือปนที่มีน้ำหนักมากกว่า จะเคลื่อนตัวลงล่างในขณะที่ข้าวเปลือกที่มีน้ำหนักน้อยกว่าจะเคลื่อนที่ขึ้นข้างบนตามแนวเอียงของตะแกรง ดังนั้นสิ่งเจือปนจึงถูกแยกออกจากเมล็ดข้าวเปลือกได้ [4]

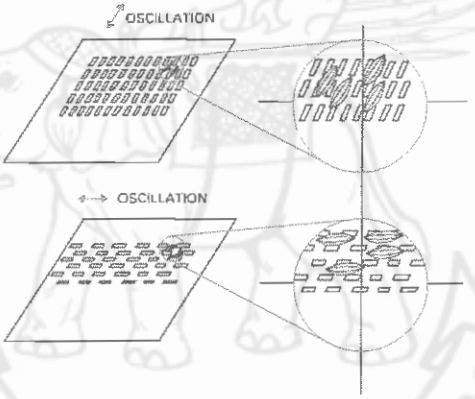

รูปที่ 2.5 ตำแหน่งของข้าวเปลือกบนตะแกรงโยก
(ที่มา : http://courseware.rmutl.ac.th)

2.6 การคัดแยกโดยใช้ลม

การคัดแยกทำความสะอาดแบบนี้ เป็นการนำเอาสิ่งสกปรกออกโดยใช้ลมเป่าสิ่งเจือปนที่เบากว่าเมล็ดพืชให้ลอยออกไป เช่น แกลบ เศษฝุ่นออกจากเมล็ดพืช ซึ่งใช้คุณสมบัติด้านน้ำหนักจำเพาะ และพื้นที่ภาพฉายของสิ่งสกปรกที่มีน้ำหนักเบากว่าเมล็ดข้าวเปลือกซึ่งส่งผลให้ความเร็วในการตกช้ากว่าความเร็วของพัดลม จะถูกลมพัดพาแยกไป และเมล็ดพืชที่มีน้ำหนักมากกว่าจะมีความเร็วในการตกมากกว่าความเร็วของพัดลมจึงไม่ถูกพัดออกไป

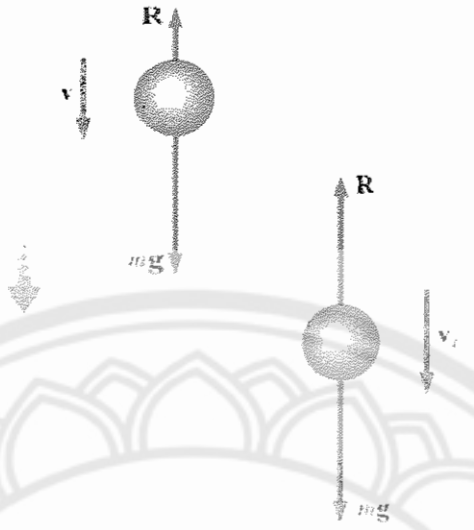

รูปที่ 2.6 แสดงการตกของวัตถุภายใต้แรงอิสระ
(ที่มา : www.rmutphysics.com)

โดย สมมุติว่าวัตถุ m ถูกปล่อยจากจุดหยุดนิ่ง ดังรูป แรงภายนอกที่กระทำกับวัตถุมี 2แรงคือ แรงโน้มถ่วงที่มีทิศทางพุ่งลงและแรงต้านอากาศที่มีทิศทางพุ่งขึ้น ซึ่งความเร็วสุดท้ายในการตกของวัตถุภายใต้แรงอิสระจะมีค่าเท่ากับ [6]

$$v_t = \sqrt{\frac{2mg}{D\rho A}} \tag{2.17}$$

โดย v_t คือ ความเร็วสุดท้ายในการตกของวัตถุภายใต้แรงอิสระ

m คือ มวลวัตถุ

g คือ ความเร่งตามแรงโน้มถ่วง

D คือ สัมประสิทธิ์ของแรงฉุด (D >2 สำหรับวัตถุที่มีรูปร่างไม่เป็นไปตามรูปทรงเรขาคณิต)

ρ คือ ความหนาแน่นอากาศ

A คือ พื้นที่หน้าตัดของวัตถุในแนวตั้งฉากกับทิศทางการเคลื่อนที่

2.7 ทฤษฎีพัดลม

พัดลม เครื่องเป่าลม และเครื่องอัดอากาศจะมีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันโดยวิธีการเคลื่อนที่อากาศโดยแรงดันที่ใช้ในระบบ สมาคมวิศวกรเครื่องกลอเมริกัน (ASME) ได้ใช้ค่า

อัตราส่วนเฉพาะ ซึ่งเป็นค่าอัตราส่วนของแรงดันปล่อยต่อแรงดันดูดเข้า เพื่อจำแนกพัดลม เครื่องเป่าลม และเครื่องอัดอากาศ

2.7.1 กฎของพัดลม

พัดลมจะทำงานตามกฎซึ่งสามารถทำนายได้ โดยจะคำนึงถึงความเร็ว กำลัง และแรงดัน การเปลี่ยนแปลงความเร็ว (รอบต่อนาที หรือ RPM) ของพัดลมใดก็ตาม จะเปลี่ยนแปลงไปตามแรงดันและกำลังที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานด้วยความเร็วรอบใหม่ ดังแสดงในรูปที่ 2.7 [5]

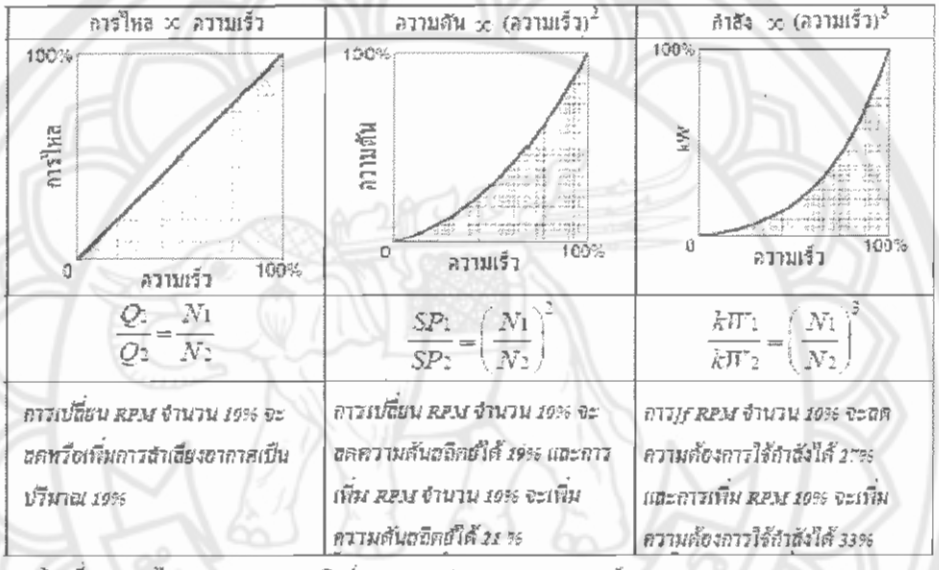

โดยที่ Q - การไหล, SP - ความดันสถิตย์, kW - กำลัง และ N - ความเร็ว (RPM)

รูปที่ 2.7 ความเร็ว แรงดัน และกำลังของพัดลม

(**ที่มา** : Bureau of Energy Efficiency (BEE), Government of India. Energy Efficiency Guide Book,chapter 5, p 93-112. 2004)

2.7.2 พัดลมระบายอากาศ

พัดลมระบายอากาศสามารถสร้างแรงลมที่ไม่มากจนเกินไปสามารถระบายความร้อนและสิ่งสกปรกต่างจากภายในห้องสู่ด้านนอก โดยจะดึงให้อากาศเคลื่อนที่ไปตามแนวแกนของพัดลม พัดลมแบบนี้เป็นที่นิยมใช้ในภาคอุตสาหกรรมเพราะว่ามีราคาไม่แพง มีขนาดกระทัดรัดและมีน้ำหนักเบา รูปแบบหลักๆ ของพัดลมแบบแนวแกน (ใบพัดขับเคลื่อนธรรมดา, แบบหัวเพลาใหญ่ และแบบครีบ)

รูปที่ 2.8 พัดลมระบายอากาศ
(ที่มา : www.tkkcorporation.com)

2.7.3 การคำนวณปริมาตรของการไหล

$$Q = \frac{v}{A} \tag{2.18}$$

โดย Q คือ ปริมาตรของการไหล ,ลูกบาตรเมตร./วินาที

v คือ ความเร็วลม ,เมตร/วินาที

A คือ พื้นที่หน้าตัดของพัดลม , ตารางเมตร

2.8 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Breakeven Analysis)

ส่วนประกอบในการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนของค่าใช้จ่าย (Total Cost , TC)

1.1 ค่าใช้จ่ายคงที่ (Fixed Cost , FC) คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่แปรผันตามปริมาณการผลิต เช่น ค่าที่ดิน ค่าเช่า เงินลงทุนเริ่มต้น ค่าใช้จ่ายรายปี เป็นต้น

รูปที่ 2.9 ค่าใช้จ่ายคงที่รวม ณ ปริมาณการผลิตต่างๆ

(**ที่มา** : กานต์ ลี่วัฒนายิ่งยง , เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม , 2549)

จากรูปที่ 2.9 จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะทำการผลิตเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเท่าไร ค่าใช้จ่ายก็ไม่เปลี่ยนแปลงตามปริมาณการผลิต

1.2 ค่าใช้จ่ายแปรผัน(Variable Cost , VC) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่แปรผันตามปริมาณการผลิต เช่น ค่ากระดาษในร้านถ่ายเอกสาร ถ้าถ่ายเอกสารมากก็จะใช้กระดาษมาก ค่ากระดาษก็จะเพิ่มขึ้นตาม หรือค่าแรงต่อหน่วย เป็นต้น

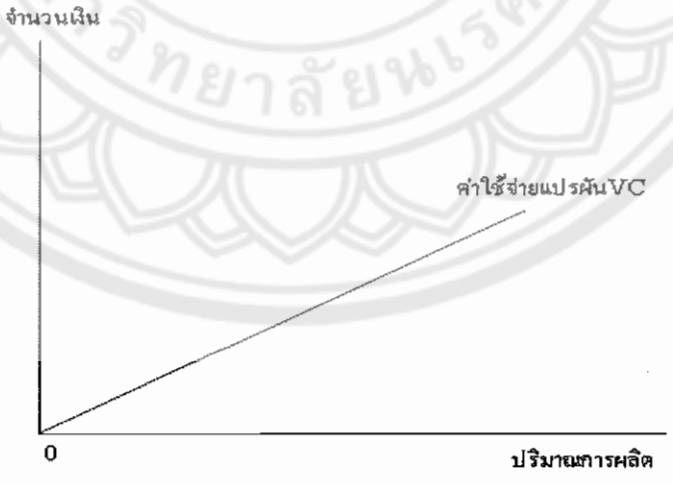

รูปที่ 2.10 ค่าใช้จ่ายแปรผันรวม ณ ปริมาณการผลิตต่างๆ

(**ที่มา** : กานต์ ลี่วัฒนายิ่งยง , เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม , 2549)

จากรูปที่ 2.10 จะเห็นได้ว่ากราฟเริ่มที่จุด 0 หมายความว่า เมื่อยังไม่มีการผลิตเกิดขึ้น ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ก็ยังไม่มี และเมื่อเพิ่มปริมาณการผลิต ค่าใช้จ่ายก็จะเปลี่ยนแปลงตามปริมาณการผลิตที่เกิดขึ้น ดังนั้นที่รูป 2.14

สมการค่าใช้จ่าย TC = FC+VC	(2.19)

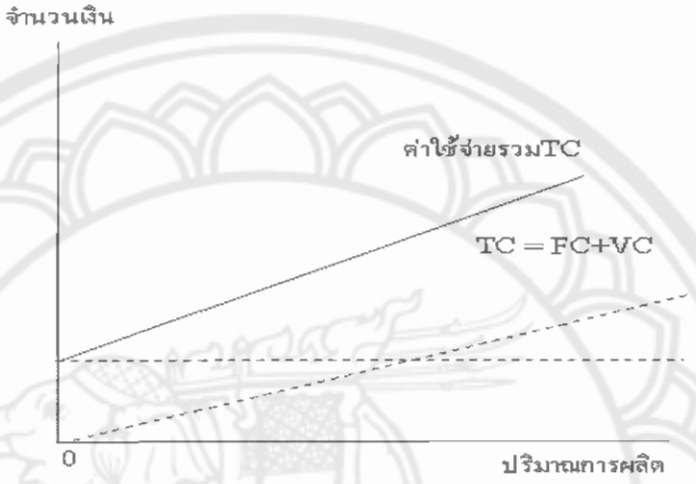

รูปที่ 2.11 ค่าใช้จ่ายแปรผันรวม ณ ปริมาณการผลิตต่างๆ

(**ที่มา** : กานต์ ลี่วัฒนายิ่งยง , เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม , 2549)

2. ส่วนของรายได้ (Revenue ; R) หมายถึง ส่วนที่เป็นรายรับหรือรายได้จากการขายจะได้จากราคาขายคูณปริมาณการผลิต

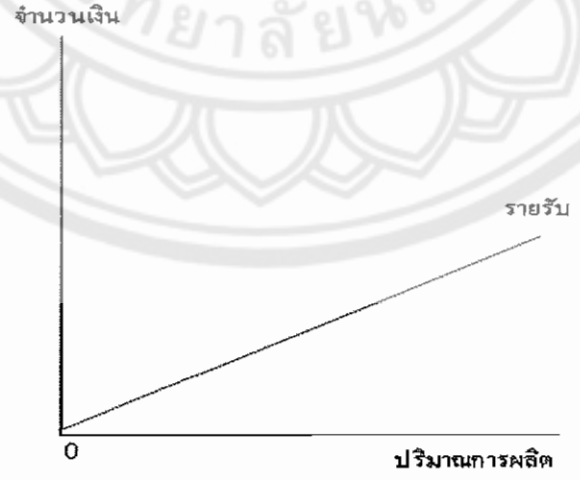

รูปที่ 2.12 รายรับรวม ณ ปริมาณการผลิตต่างๆ

(**ที่มา** : กานต์ ลี่วัฒนายิ่งยง , เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม , 2549)

จากรูปที่ 2.12 จะเห็นได้ว่า กราฟเริ่มที่จุด 0 หมายความว่า เมื่อยังไม่มีการผลิตเกิดขึ้น ก็ยังไม่มีการขายสินค้า เมื่อปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นก็มีการขายสินค้าตามปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นนั้น

2.8.1 แผนภูมิจุดคุ้มทุน

แผนภูมิของจุดคุ้มทุน เป็นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายรับและค่าใช้จ่ายกับปริมาณการผลิต โดยมีแกนในแนวนอนแทนปริมาณการผลิต ส่วนแกนในแนวตั้งแทนค่าใช้จ่ายและรายได้ โดยในส่วนของค่าใช้จ่ายจะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนคงที่และส่วนของต้นทุนแปรผัน ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนคงที่จะเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่แปรผันตามการเปลี่ยนแปลงปริมาณการผลิต หมายความว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายที่คงที่ไม่ว่าจะผลิตมากน้อยเพียงใด ในแผนภูมิส่วนของต้นทุนคงที่นี้จะเป็นเส้นตรงในแนวนอนเหนือแกนนอนขึ้นมาตามจำนวนเงินต้นทุน ส่วนค่าใช้จ่ายแปรผันจะเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นสัดส่วนโดยตรงตามปริมาณการผลิต และจะเขียนเส้นตรงมีแนวสูงขึ้นตามปริมาณที่มากขึ้นในแนวนอน ส่วนเส้นรายได้จะแปรผันตามสัดส่วนปริมาณการขายโดยจะเขียนเส้นตรงมีแนวสูงขึ้นตามปริมาณการผลิตที่มากขึ้น และจุดตัดระหว่างเส้นตรงของรายได้และเส้นตรงของค่าใช้จ่ายรวมจะเรียกว่า "จุดคุ้มทุน" (Breakeven Point ; Q_{BE})

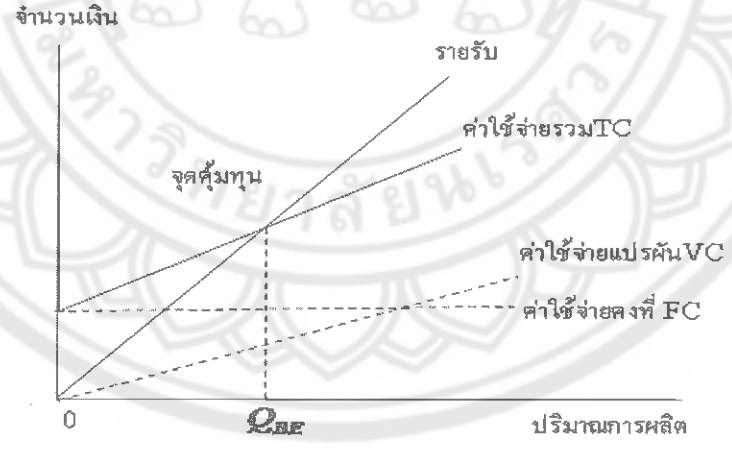

รูป2.13 แสดงจุดคุ้มทุนเชิงเส้นตรง

(ที่มา : กานต์ ลี่วัฒนายิ่งยง , เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม , 2549)

จากรูปที่ 2.13 จุดที่เส้นรายรับรวม (R) ตัดกับเส้นค่าใช้จ่ายรวม (TC) คือ จุดคุ้มทุน หมายความว่า ถ้าปริมาณการผลิตต่ำกว่าจุดคุ้มทุน (Q_{BE}) จะเกิดการขาดทุน (เส้นรายรับรวม R

ต่ำ กว่าเส้นค่าใช้จ่ายรวม TC) และถ้าปริมาณการผลิตสูงกว่าจุดคุ้มทุน(Q_{BE}) จะเกิดกำไร (เส้นรายรับรวม R สูงกว่าเส้นค่าใช้จ่ายรวม TC)

2.8.2 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนกรณี 2 ทางเลือก

กรณี 2 ทางเลือกจุดคุ้มทุนจะได้จากจุดตัดระหว่างเส้นค่าใช้จ่ายรวมของทางเลือกที่ 1 ตัดกับเส้นค่าใช้จ่ายรวมของทางเลือกที่ 2

หลักการการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนกรณี 2 ทางเลือก

1. กำหนดตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้จุดคุ้มทุนเป็นตัวแปร Q_{BE}
2. หาค่าใช้จ่ายรวมของทางเลือกที่ 1 โดยจัดให้อยู่ในรูป AW ซึ่งจะได้

$$TC_1 = FC_1 + VC_1 = -P_1(A/P,i\%,n) - AOC_1 + SV_1(A/F,i\%,n) - VC_1$$

3. หาค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนรวมของทางเลือกที่ 2 โดยจัดให้อยู่ในรูป AW ซึ่งจะได้

$$TC_2 = FC_2 + VC_2 = -P_2(A/P,i\%,n) - AOC_2 + SV_2(A/F,i\%,n) - VC_2$$

4. นำค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนรวมของแต่ละทางเลือกมาเข้าสมการโดยจับให้เท่ากัน นั้นคือ

$$TC_1 = TC_2$$

5. แก้สมการหาจุดคุ้มทุน (หา Q_{BE})
6. เขียนกราฟแสดงจุดคุ้มทุนแล้ววิเคราะห์ผลโดยสรุปจากจุดคุ้มทุนที่หาได้

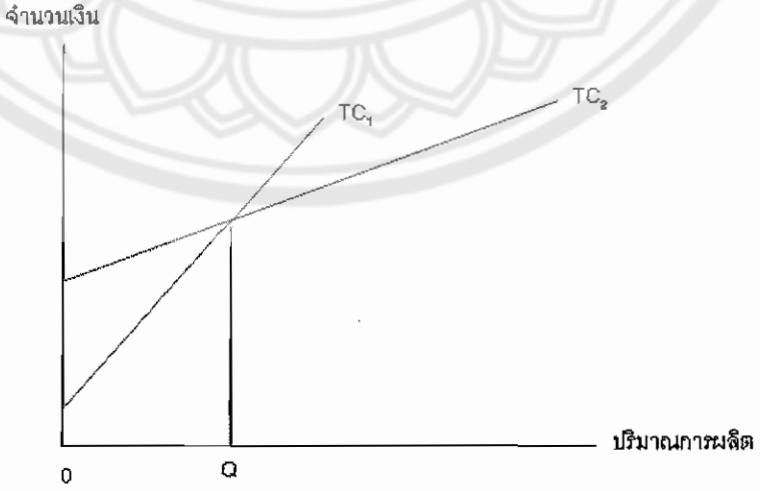

รูป2.14 แสดงจุดคุ้มทุนกรณี 2 ทางเลือก

(ที่มา : กานต์ ลี่วัฒนายิ่งยง , เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม , 2549)

2.8.3 คำอธิบายเพิ่มเติม

1. จุดคุ้มทุน (Breakeven Point ; Q_{BE}) **หมายถึง จุดที่รายรับมูลค่าเท่ากับรายจ่ายหรือหมายถึงจุดที่ไม่ก่อให้เกิดกำไร และไม่ขาดทุน ในการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนจะเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเศรษฐศาสตร์ของสถานะต่างๆ ในระยะสั้น และข้อมูลจะถูกต้อง** ค่อนข้างแน่นอน เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้องอัตราผลตอบแทนต่ำสุดที่พึงพอใจ (Minimum Attractive Rate of Return ; MARR%)

2. อัตราผลตอบแทนต่ำที่สุดที่พึงพอใจ หมายถึงอัตราผลตอบแทนที่ต่ำที่สุดที่เราพอใจ ซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทนที่ประเมินขึ้นหรือตั้งขึ้นมา ทั้งนี้จะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละโครงการว่าหวังผลตอบแทนจากโครงการว่าหวังผลตอบแทนจากโครงการมากน้อยแค่ไหน

3. มูลค่าเทียบเท่า ณ ช่วงเวลาต่างๆ

1. มูลค่าเทียบเท่าปีปัจจุบัน (Present Worth ; PW) หมายถึงมูลค่าเทียบเท่าของเงินทั้งระบบ ณ ปีที่ 0

2. มูลค่าเทียบเท่าอนาคต (Future Worth ; FW) หมายถึงมูลค่าเทียบเท่าของเงินทั้งระบบ ณ ปีที่ n (ปีสุดท้ายของแผนผังการไหลของเงิน)

3. มูลค่าเทียบเท่ารายปี (Annual Worth ;AW) หมายถึงมูลค่าเทียบเท่าของเงินทั้งระบบกระจกไปในปีต่างๆ ด้วยจำนวนที่เท่าๆกัน ในแผนผังกระแสเงินสด ตั้งแต่ปีที่1 ถึงปีที่ n [7]